

Indrivningsförhållanden i svenska städer

Av stadsfogden Reinhold Eilard.

I häfte 8 av Skattenytt för år 1958 redogöres under ovanstående rubrik för en statistisk utredning med huvudsakligt syfte att undersöka ”% lönekostnad i förhållande till indrivet belopp”, såvitt man kan förstå av artikeln avseende skatter. Det statistiska underlaget framgår emellertid ej närmare av utredningen.

Det är ju så, att i de större städerna en differentiering av den totala indrivningsverksamheten förekommer, under det att i de mindre städerna denna verksamhet fullgöres av en enda myndighet, exekutionsmyndigheten. Denna myndighets utan tvivel viktigaste och speciellt kvalifikationskrävande arbetsuppgifter falla inom den civila exekutionen, alltså utsökningsverksamheten (utmätning, införsel och övrig exekution eller det processuella avslutningsskedet), som förutsätter betydande kunskaper i icke blott den allmänna och speciella, ofta svårtolkade utsökningslagstiftningen utan även i stora områden inom bland annat civilrätten. *Skatteindrivningen* är däremot mera ett rutinarbete, där svårlösta problem mera sällan uppstå. Utsökningsuppgifterna handlägges i de största städerna av en förste stadsfogde med honom underställd personal. Indrivning av skatter är förlagd till ett särskilt verk eller en särskild avdelning, som å sin sida kan vara avdelad för skatter, som påförts i den egna staden, och skatter från andra orter. Böter och liknande eller därmed sammanhängande ärenden indrivs slutligen ofta av en tredje myndighet eller avdelning. Lönesättningen till verkschefen motsvaras också av nämnda kvalifika-

tionsskillnader; förste stadsfogdarna äro sålunda placerade i högre löneklasser, och där endast en verkschef finnes för hela ”indrivningsväsendet” torde hans löneställning vara grundad företrädesvis på den kvalifikationsfordrande utsökningsuppgiften.

Om man nu skall söka utreda någon rättvisande relation mellan olika städers *skatteindrivningsverksamhet* i förhållande till lönekostnaderna, har man å ena sidan ett klart avgränsat material i de större städernas organisationer, medan man å andra sidan för de övriga städerna är hänvisad till ett subjektivt omdöme angående fördelningen av den tillgängliga arbetskraften på de olika verksamhetsområdena. Ty man kan ju icke jämföra den större stadens specialiserade avdelning med den mindre stadens hela personalbestånd, vilket är avsett för verksamheten i sin helhet. En uppdelning av personalen i mänskliga kvotdelar måste därför ske, och har väl i det statistiska underlaget skett. Men en sådan uppdelning blir ur objektiva synpunkter alltför vanskelig för att nå en rättvisande bild.

Att ställa relationen mellan indrivningseffekten och *löne*-kostnaden måste också ge ett rätt otillfredsställande resultat. I de större städerna arbetar man i stor utsträckning med mekaniska hjälpmedel. Man har maskiner, formulär, tryckta blanketter o. s. v., som visserligen äro dyrbara, men som dock innebära en stor arbetslättnad. Där man saknar sådana hjälpmedel, måste arbetskraften utnyttjas för även rutingöromål, som maskinellt kunde full-

göras utan belastning av lönekontot. En jämförelse mellan olika städers arbetskostnader blir därför aldrig rättvisande, om man ej räknar med utgifterna in toto. Slutligen framgår det ej av artikeln, huru lönekostnaden beräknats för de städer, där indrivningsmannen uppbär restavgift, och ej heller om man i lönekostnaden för skatteindrivningen inräknat personalen för anställningsregistreringen. Denna registrering, som kräver en icke obetydlig kostnad, särskilt å orter med stor anställningsrörlighet, fullgöres i landsortsstäderna av indrivningsmyndigheten; i Stockholm däremot är arbetet förlagt till uppbördverket. Har nu utredningen grundats på jämväl registreringskostnaden, är det att antaga att i Stockholm tillkommit jämväl uppbördverkets löner för registret.

Hur man nu gått tillväga är mig obekant, då Borås stads exekutionsmyndighet icke blivit tillfrågad om en sådan utredning. Då en statistisk bearbetning emellertid — såsom uttryckes i artikeln — bör ha intresse även av motsvarande underlag för Borås, skall här nedan lämnas sådana uppgifter enligt de ovan anförda förutsättningarna. Jag vill dock först göra ett par invändningar mot artikelns uppfattning om ojämnheter i indrivningsarbetet på grund av vissa lokala förhållanden. Det är nog ändå så, att skönstaxeringar till belopp, som medför indrivningssvårigheter, förekomma i alla svenska städer; detta förhållande är alltså ingalunda lokalt betonat. Det är också på det sättet, att en textilstad till exempel med avsevärda kontingenter utländska arbetare av företrädesvis stor anställningsrörlighet, har minst lika svåra indrivningsproblem som hamnstäder. Att en stad kan ha vissa ur en synpunkt svåra problem motsvaras säkerligen av att en annan kan ha andra. Jag tror

icke, att man kan skjuta fram vissa städer och säga, att det och det förhållandet gör arbetet ojämeförliigt svårare där. Och slutligen kan jag ej tänka mig, att Stockholm skulle ha proportionellt mera arbete med skatteindrivning från landsorten än tvärtom. Överhuvudtaget är handräckningsförfarandet för skatter till andra orter ganska ineffektivt; flertalet av de eftersökta kunna ej anträffas eller sakna tillgång. Detta gäller landet i dess helhet. Skulle man våga ett omdöme är det snarare så, att effekten minskas i förhållande till stadens storlek. Den omständigheten att den mindre stadens exekutor har större personkännedom i staden innebär dock icke, att arbetet med handräckningsskatter är svårare i den större staden. Såsom jag kunnat bedöma saken, uppsöker indrivaren i den större staden den adress, som antecknats å handlingen eller återfinnes i det egna registret; anträffas den sökte ej där, avskrivs ärendet. Det är nog detta förhållande, som motiverat min uppfattning, att effekten är större i de mindre städerna. En överslagsberäkning här har givit vid handen, att handräckningsframställningar från Borås till t. ex. Stockholm lämnat likvid i 22 % av fallen.

I Borås ombesörjes indrivningen av *inom staden påförda skatter* av en särskild avdelning, bestående av tre skatteexekutorer, vilkas sammanlagda löner år 1956 utgjorde 39.138 kr. Håri ingår också ersättningar för övertidsarbete med den så kallade överskottsskatten. Dessa exekutorer biträdde under samma år av ett skrivbiträde med lön 7.275 kr, varutöver under året anlätades tillfällig arbetskraft för skrivning och dylikt mot ersättning 4.325 kr. Nämnda befattningshavare sysslade alltså uteslutande med dylika ärenden.

Handräckningsframställningar av Bo-

råsskatter till andra orters utmätningsmän samt mottagande av redovisningar därför handhades 1956 av en tjänsteman med lön 13.761 kr. I hans befattning ingick därjämte kontroll över redovisningarna, upprättande av månadsräkningar och skatte-redovisningar till länsstyrelsen samt domsverkställargöromål. De i domsverkställartjänsten inflytande arvoden tillfölo staden. Befattningshavaren har på fråga förklarat, att han för domsverkställaruppdragen beräknar ha åtgått minst 300 timmar. Ovan har framhållits, att fördelning av lönen på olika tjänstegöromål måste bli subjektiv. Enär av nyssnämnda förhållande lönen beräknats inkludera även för-rättningskostnader, kan uppenbarligen icke hela lönen avse skatteindrivningsgöromål. En avrundning nedåt till 12.000 kr får anses medföra en för dessa göromål betydligt generös tolkning.

För redovisningsgöromålen har befattningshavaren två skrivbiträden med lön ifrågavarande år sammanlagt 17.028 kr, däri även ingår ersättningar för övertidsarbeten.

Ovan har framhållits, att stadsfogdes löneplacering företrädesvis måste antagas vara grundad på de mera krävande utsökningsuppgifterna. Man kan naturligtvis icke få fram ett rättvisande resultat med en tredelning å exekution, skatteindrivning och bötesindrivning. Å andra sidan är det klart, att ledningen, kontrollen och ansvaret för skatteindrivningen förutsätter en icke obetydlig ersättning, som i en isolerad befattning skulle uppgå till högre belopp än $\frac{1}{3}$. I sin kontrollerande verksamhet biträdes stadsfogden av en stadsfogdeassistent, vars arbete med skattekontrollen dock är av alldeles underordnad betydelse i jämförelse med hans övriga viktiga arbetsuppgifter. Om man beräknar 10.000 kr av stadsfogdens lön — 27.663 kr — år 1956 för skatteindrivningen, så kan beloppet ej förmenas vara för lågt upptaget. För assistentens biträde med kontrollen har av denne beräknats 60 arbetstimmar årligen vilket av hans lön 17.235 kr motsvarar högst 400 kr om året. För hans arbete med kontroll m. m. av

skatter från andra orter kan på motsvarande sätt beräknas 1.400 kr om året.

Slutligen har under år 1956 en registrator med biträde av ett skrivbiträde omhänderhaft exekutionsverkets hela registratur, däribland anställningsregistret. I befattningen har också ingått uppgiften att vara kommissionär. Då han i denna egenskap haft att till stadskassan inleverera kommissionärsarvodena, har hans lön bestämts därefter. Visserligen har genom det så kallade servicecirkuläret dessa arvoden begränsats, men vid kommissionärsbefattningens lönesättning utgick man likväl från de då gällande avgifterna. Registratorns arbete är huvudsakligen ägnat utsökningsärendena; själv beräknar han, att 65 % av hans arbetstid åtgår till dessa. Hans och bitrådets löner 1956 uppgingo till resp. 12.214:05 och 7.687:40 kr.

Under år 1956 inlevererades till stadskassan influtna arvoden och restavgifter till belopp sammanlagt 50.629:27 kr, varav restavgifter för Borås-skatter, indrivna i Borås 44.941:32 kr, restavgifter för skatter till andra orter, indrivna i Borås 3.837:30 kr, och för utsökningsarvoden 1.850:75 kr.

Med en sammanfattning av det anförda föreligger alltså följande lönekostnader i arbete med *indrivning av skatter*, som påförts i Borås:

1. Tre skatteexekutorer	39.138:—
2. Skrivbiträden	11.600:—
3. Exekutor tillika domsverkställare, efter avdrag för arbetet såsom sådan	12.000:—
4. Två skrivbitr. för stadsfogdens skattebokföring o. redovisning	17.028:—
5. Registrator med biträde, löner 19.901:45 kr varav avgår för utsökningsärenden omkr. 8.000 kr, avrundat till	12.000:—

6. Stadsfogdeassistent	400:—
7. Stadsfogden	10.000:—
	<hr/>
	102.166:—

I restavgifter för dylika skatter har till stadskassan inlevererats	44.941:32
Stadens löneutgifter	57.224:68

Det må ännu en gång understrykas, att förestående lönesiffror i den mån fördelning skett på andra, vederbörande befattningshavarare åliggande uppgifter uppenbarligen äro beräknade i överkant. Mot dessa siffror svara nu de under år 1956 indrivna *Boråsskatterna*. Dessa utgöra under år 1956 5.129 poster K- och B-skatter till indrivna belopp 992.684:04 kr, 61 poster A-skatter till indrivna belopp 35.377:34 kr och 212 poster T-skatter till indrivna belopp 83.890:03 kr. Under år 1956 indrevos Boråsskatter alltså i sammanlagt antal poster 5.402 tillhoppa 1.111.951:41 kr. Av dessa hava emellertid 739 poster med belopp sammanlagt 103.057:28 kr indrivits å andra orter. Inom Borås har förty av Boråsskatterna indrivits 1.008.894:13 kr i 4.663 poster.

Indrivningen i Borås av skatter, som påförts å annan ort, ombesörjes av en exekutor med lön 11.403 kr år 1956. Under nämnda år indrevs i Borås i 1.185 poster sammanlagt 101.361:62 kr. I förbigående kan nämnas, att hindersredovisade sådana poster samma år utgjorde 1.079, varför antalet indrivna poster främmande skatter översteg 50 %, ett säkerligen jämförelsevis mycket ovanligt resultat. Den å stadsfogden ankommande diarietföringen och redovisningen omhändertades av assistenten — jämför ovan — jämte ett kontorsbiträde. Det senare — med lön 8.104 kr — har i sin tjänst att även ombesörja på stadsfogden ankommande diarietföring och redovisning av

böter jämte därtill hörande ärenden. Hon beräknar, att arbetet fördelar sig med $\frac{3}{4}$ av arbetstiden å bötesärendena och $\frac{1}{4}$ å skatterna från andra orter.

Om man med ledning av förestående uppgifter skulle söka utreda procenten lönekostnader i förhållande till indrivet belopp, uppställa sig följande möjligheter:

A. Hela beloppet indrivna Boråsskatter (alltså både i Borås och å andra orter) 1.111.951:41.

Löner till därmed i Borås sysselsatt personal 102.166:— kr efter avdrag 44.941:42 kr för restavgifter 57.224:68.

B. Av Boråspersonalen i Borås indrivna Boråsskatter 1.008.894:15.

Från den under A upptagna nettolönen skall avgå ersättning för den ovan omfördelade exekutorn — domsverkställarens sysslande med handräckningsproceduren. En beräkning härav skulle emellertid uppenbarligen bli alltför godtycklig.

C. Hela indrivningen av Boråsskatter jämte indrivningen av Boråsskatter från andra orter 1.111.951:41 kr + 101.361:62 kr = 1.213.313:03 kr.

Löner dels de under alternativ A upptagna 57.224:68
dels ock följande:

exekutor	11.403:—
assistent	1.400:—
kontorsbiträde	2.026:—
	<hr/>
	Summa kr 72.053:68

I den mån i en befattning ingått andra uppgifter än till skatteindrivningen hänförliga är — såsom ofta här har poängterats — siffrorna ej exakta och kunna aldrig bli det.

En i skatteindrivning väsentlig omstän-

dighet är snabbheten i indrivningen, särskilt med hänsyn till instabiliteten i penningvärdet. Auktoritativa siffror för en sådan statistik finner man i riksräkenskapsverkets årliga resultatsredogörelse. Av dessa siffror må här ur sammanställningen för uppbördsstäderna anföras de, som ange i % levererat belopp efter ett år av restförda utskylder å de senaste kvarskatte- resp. B-skatterestlängder nämligen (inom parentes B-skatterna) Stockholm 48 (35), Göteborg 38 (29), Malmö 57 (36), Norrköping 49 (49), Hälsingborg 37 (35),

Örebro 56 (36), Uppsala 56 (51), Västerås 58 (67), Borås 71 (80), Linköping 55 (66), Eskilstuna 60 (79), Gävle 46 (39), Jönköping 43 (33), Karlstad 57 (44), Lund 50 (49), Halmstad 52 (42), Karlskrona 66 (52), Uddevalla 47 (44), Södertälje 51 (44), Kalmar 56 (45), Luleå 40 (42), Sundsvall 66 (81), Landskrona 57 (49), Kristianstad 42 (33), Östersund 46 (46), Nyköping 86 (94), Växjö 69 (71), Kristinehamn 77 (51), Falun 41 (40), Umeå 57 (61), Trelleborg 63 (51) och Västervik 55 (49).